

NÂNG CAO NĂNG LỰC GIẢNG DẠY CHO GIẢNG VIÊN QUÂN SỰ Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

HỒ VƯƠNG NAM

Trường Đại học Nguyễn Huệ

Ngày nhận bài: 24/02/2022; Ngày phản biện, biên tập và sửa chữa: 28/02/2022; Ngày duyệt đăng: 04/03/2022

ABSTRACT

The teaching capacity of lecturers is a specific type of capacity, a combination of many factors that have an organic relationship with each other. For military lecturers at military schools, teaching capacity plays an important role in improving teaching quality. On the basis of teaching theory and practice, the author proposes a number of measures to improve the teaching capacity of military lecturers at military schools today.

Key words: Capacity, teaching, lecturer, military, school.

Quá trình giáo dục, đào tạo tại các nhà trường quân đội là quá trình chuẩn bị con người cho hoạt động quân sự; không chỉ thuần túy trang bị kiến thức, mà còn trang bị những kinh nghiệm thực tiễn lãnh đạo, chỉ huy, sẵn sàng chiến đấu, phục vụ chiến đấu và chiến đấu. Đội ngũ giảng viên quân sự là những giảng viên được trang bị hệ thống kiến thức cơ bản và chuyên sâu ở một chuyên ngành nhất định. Ngoài những phẩm chất chung, thì năng lực giảng dạy của đội ngũ giảng viên quân sự còn chịu sự quy định của đặc thù hoạt động quân sự. Trong bối cảnh hiện nay, trước xu thế hội nhập quốc tế cùng với sự phát triển ngày càng mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, việc đẩy mạnh đột phá đổi mới nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo với phương châm “Chất lượng đào tạo của Nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị” càng trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. Để thực hiện có hiệu quả công tác giáo dục, đào tạo đòi hỏi phải có sự đổi mới về nội dung, chương trình, phương pháp giảng dạy của đội ngũ giảng viên. Trong các yếu tố đó, năng lực giảng dạy của đội ngũ giảng viên nói chung, giảng viên quân sự nói riêng là nhân tố có vai trò quyết định.

Năng lực giảng dạy là một loại năng lực chuyên biệt, tổng hoà các yếu tố có mối liên hệ hữu cơ với nhau, gồm: kiến thức, kỹ năng - kỹ xảo, phẩm chất nhân cách, phương pháp, tác phong và tư chất của nhà giáo, hợp thành khả năng, điều kiện nội tại, bảo đảm cho hoạt động giảng dạy đạt hiệu quả cao. Giảng dạy các môn quân sự ở các nhà trường quân đội hiện nay ngoài những tính chất chung còn có tính chất đặc thù, vì vậy nó đòi hỏi chặt chẽ hơn, khắt khe hơn, nó biểu hiện ở kết quả lĩnh hội kiến thức, kỹ xảo, kỹ năng cụ thể ở người học thông qua sự truyền đạt của người dạy. Do đó, trong giảng dạy và học tập các môn quân sự đòi hỏi phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học thời chưa đủ mà còn đòi hỏi người giảng viên quân sự phải có kỹ năng sư phạm và trải nghiệm qua thực tiễn quân sự. Điều đó yêu cầu giảng viên quân sự trước hết phải có phẩm chất của người quân nhân cách mạng, nhất là yếu tố: bản lĩnh chính trị, đạo đức nghề nghiệp, tính kỷ luật, ... đồng thời, phải có năng lực lãnh đạo, quản lý, chỉ huy bộ đội và trải nghiệm qua thực tiễn quân sự. Như vậy, muốn nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên quân sự bên cạnh nâng cao kiến thức chuyên ngành, khả năng sư phạm, cần phải chú trọng bồi dưỡng về nhận thức chính trị, đạo đức, ý thức, trách nhiệm nghề nghiệp, phong cách nhà giáo của họ.

Hiện nay, thực hiện chủ trương “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, phát triển con người” (1), cùng với sự phát triển ngày càng mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đã và đang đặt ra những yêu cầu mới ngày càng cao đối với quá trình nghiên cứu và

giảng dạy nói chung, dạy học các môn quân sự nói riêng. Điều đó đòi hỏi mỗi giảng viên quân sự phải nâng cao năng lực toàn diện trong đó có năng lực giảng dạy. Từ thực tiễn dạy học ở các nhà trường quân đội hiện nay, tác giả xin đề xuất một số biện pháp nâng cao năng lực giảng dạy cho giảng viên quân sự ở các nhà trường quân đội:

Thứ nhất, đội ngũ giảng viên quân sự cần nhận thức rõ trách nhiệm của bản thân trong nâng cao năng lực giảng dạy đáp ứng yêu cầu xây dựng các nhà trường quân đội trong giai đoạn hiện nay

Đây là biện pháp giữ vai trò quan trọng hàng đầu, là cơ sở để nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên quân sự. Bởi vì, nhận thức không những giữ vai trò trong định hướng mà còn chi đạo hoạt động của các cá nhân và tổ chức. Nhận thức đúng là cơ sở để mỗi giảng viên quân sự có thái độ, động cơ đúng đắn, xây dựng ý chí, quyết tâm, trách nhiệm cao trong thực hiện các nhiệm vụ được giao, trong đó có nhiệm vụ giảng dạy. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Không phải ai cũng huấn luyện được. Muốn huấn luyện thợ rèn, thợ nguội thì người huấn luyện phải giỏi nghề rèn, nghề nguội” (2). Vì vậy, trên cơ sở các nghị quyết của Đảng, quân đội về công tác giáo dục, đào tạo như Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4-11-2013 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế; Nghị quyết Trung ương 8, khóa XI về Chiến lược bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới; Nghị quyết Đại hội Đảng bộ quân đội lần thứ XI, đặc biệt là phương hướng xây dựng quân đội theo tinh thần Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng xác định: “Đến năm 2025, cơ bản xây dựng quân đội, Công an tinh, gọn, mạnh, tạo tiền đề vững chắc, phấn đấu năm 2030 xây dựng quân đội nhân dân, Công an nhân dân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại; vững mạnh về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ” (3), mỗi giảng viên quân sự cần thấy rõ vị trí, vai trò, trách nhiệm của bản thân đối với nhiệm vụ giáo dục - đào tạo của các nhà trường. Bên cạnh đó, mỗi giảng viên quân sự cần nghiêm túc quán triệt và tổ chức thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng bộ của các nhà trường quân đội. Đây chính là chủ trương mang tính chất chỉ đạo công tác giáo dục, đào tạo và phát triển đội ngũ giảng viên của mỗi trường hướng tới việc chuẩn hóa đội ngũ giảng viên. Đồng thời, cũng đặt ra những yêu cầu, đòi hỏi mỗi giảng viên quân sự cần tích cực học tập, nỗ lực phấn đấu để xứng đáng là lực lượng kế tục sự nghiệp giáo dục, đào tạo của quân đội.

Thứ hai, đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp bồi dưỡng năng lực giảng dạy cho giảng viên quân sự

Trong môi trường giáo dục, giảng viên giữ vai trò là người hướng dẫn giúp người học đến với tri thức, khoa học bằng con đường đi tốt nhất, ngắn nhất, bằng con đường trên đó luôn có sự đổi mới. Con đường tốt nhất, trực tiếp nhất để nâng cao năng lực giảng dạy cho giảng viên quân sự là nâng cao trình độ chuyên môn. Thực trạng về phương pháp dạy học của giảng viên quân sự cho thấy, tuy đã có nhiều đổi mới theo phương pháp dạy học tích cực, nhưng vẫn còn nặng về thuyết trình, kỹ năng sử dụng các phương tiện dạy học còn chưa thành thục, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào dạy học còn mức độ, chủ yếu là trình chiếu thay bằng viết... điều đó đã hạn chế phát huy tính tích cực của người học. Do vậy, nội dung bồi dưỡng cần toàn diện cả về phẩm chất chính trị, động cơ, trách nhiệm, lòng yêu nghề và đặc biệt coi trọng bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ; bám sát từng môn học, bài học, yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực nhận thức của học viên, sát với thực tiễn hoạt động quân sự. Chú trọng bồi dưỡng tri thức, phương pháp, kinh nghiệm thực tiễn dạy học ở nhà trường quân đội, nhất là kiến thức, phương pháp, kinh nghiệm về khoa học chuyên ngành mà giảng viên đảm nhiệm. Bồi dưỡng kỹ năng thực hành giảng dạy, chú ý việc sử dụng ngôn ngữ, sử dụng các phương tiện dạy học, định hướng cho học viên nghiên cứu tài liệu; kỹ năng tổ chức và điều khiển quá trình làm việc nhóm, đánh giá kết quả thi và kiểm tra... Việc sử dụng thành thạo và có hiệu quả các trang thiết bị dạy học thông minh là một trong những yêu cầu cấp thiết đối với đội ngũ giảng viên nói chung và giảng viên quân sự nói riêng. Vì vậy, các nhà trường phải có kế hoạch tập huấn bồi dưỡng nâng cao trình độ, kỹ năng khai thác, sử dụng và phát huy thế mạnh các công nghệ hiện đại vào công tác giảng dạy cho đội ngũ giảng viên quân sự.

Hình thức, phương pháp bồi dưỡng phải phù hợp với tình hình, đặc điểm của từng nhà trường và cơ sở vật chất, phương tiện bảo đảm. Có thể bồi dưỡng tập trung những vấn đề chung về chương trình, nội dung, phương pháp dạy học; những yêu cầu, mục tiêu cần đạt được đối với người dạy và người học các môn quân sự; định hướng những thông tin cần thiết để giảng viên nghiên cứu, tham khảo đưa vào giảng dạy. Phát huy vai trò của những giảng viên nhiều kinh nghiệm để bồi dưỡng cho những giảng viên mới. Đồng thời, lãnh đạo, chỉ huy các cấp phải thường xuyên quản lý, kiểm tra việc tự học tập, tự rèn luyện của mỗi giảng viên theo kế hoạch đã xác định. Các bộ môn cần tập trung hướng dẫn soạn giáo án; quy trình, phương pháp chuẩn bị bài giảng; thông qua giáo án; kỹ năng thực hành giảng dạy; vận dụng phương pháp dạy học tích cực. Thực hiện chế độ dự giảng, bình giảng; kiểm tra, đánh giá chất lượng giảng dạy của từng giảng viên quân sự và tổ chức rút kinh nghiệm trong bộ môn; phân công giảng viên có năng lực, kinh nghiệm kèm cặp giúp đỡ giảng viên còn hạn chế về năng lực, phương pháp.

Thứ ba, giảng viên quân sự cần phát huy tính chủ động, tích cực trong công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực giảng dạy của bản thân

Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Người huấn luyện phải học thêm mãi thì mới làm được công việc huấn luyện của mình... Người huấn luyện nào tự cho là mình đã biết đủ cả rồi, thì người đó dốt nhất”(4). Vì vậy, để nâng cao năng lực giảng dạy, đội ngũ giảng viên quân sự cần phải chủ động, tích cực tham gia hoạt động đào tạo, bồi dưỡng theo kế hoạch, quy hoạch của nhà trường. Đồng thời, mỗi giảng viên phải tự đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ nhằm đáp ứng yêu cầu của nền giáo dục hiện đại. Giảng viên quân sự cần nâng cao nhận thức về nghề nghiệp của bản thân; học tập, nghiên cứu để nắm vững mục tiêu, nội dung, chương trình, vị trí, yêu cầu của môn học và các bài giảng được phân công giảng dạy; từ đó xây dựng kế hoạch giảng dạy, đề cương môn học, bài giảng và thiết kế các tài liệu, cơ sở dữ liệu phục vụ giảng dạy. Trong quá trình lên lớp,

giảng viên quân sự cũng phải tìm hiểu, nắm bắt trình độ, kiến thức và hiểu biết của học viên; đồng thời, thường xuyên cập nhật thông tin để xử lý, bổ sung, hoàn chỉnh, cải tiến nội dung, kế hoạch, phương pháp giảng dạy nhằm đạt hiệu quả tốt nhất trong quá trình dạy học. Mỗi giảng viên quân sự cần phải xây dựng cho bản thân kế hoạch tự học, tự rèn luyện bằng nhiều hình thức, cách thức như: học tập nâng cao trình độ chuyên môn; nghiên cứu khoa học; tham gia các khóa học trau dồi ngoại ngữ, tin học, kỹ năng sư phạm... Ngoài ra, giảng viên quân sự cần phải nắm bắt nhanh và kịp thời đời sống thực tiễn trong và ngoài quân đội để nâng cao chất lượng bài giảng trong quá trình dạy học.

Bên cạnh đó, một trong những yếu tố quan trọng quyết định năng lực giảng dạy của giảng viên đó là phương pháp. Vì vậy, việc đổi mới, đa dạng hoá và kết hợp hài hoà giữa các phương pháp giảng dạy là giải pháp hữu hiệu để nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên quân sự. Trong xu thế hiện nay của giáo dục là hướng đến việc phát huy tối đa năng lực của người học; vì thế, việc tích cực áp dụng các phương pháp dạy học hiện đại là vấn đề cần thiết và cấp bách đối với các giảng viên quân sự. Phương pháp dạy học hiện đại là phương pháp dạy cho học viên chủ động trong suy nghĩ, tư duy và hành động. Trong phương pháp này, giảng viên chỉ giữ vai trò định hướng, đưa ra ý kiến gợi ý, hướng dẫn tìm kiếm tài liệu, tổ chức các buổi thảo luận, tranh luận cho học viên. Từ đó, học viên sẽ chủ động trong tìm kiếm thông tin, tích lũy kinh nghiệm, rèn luyện khả năng phán đoán và trưởng thành, tự tin hơn qua mỗi bài học. Vì vậy, trong quá trình giảng dạy, giảng viên quân sự phải biết kết hợp các phương pháp truyền thống (thuyết trình, đàm thoại, vấn đáp...) với các phương pháp mới (giải quyết vấn đề, dạy học tình huống, dạy học định hướng hành động...).

Thứ tư, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm quân sự lành mạnh

Thực tiễn cho thấy, môi trường văn hoá sư phạm quân sự tốt sẽ thôi thúc người giảng viên tự giác học tập, rèn luyện, lĩnh hội tri thức, trau dồi kỹ năng, kỹ xảo sư phạm, trưởng thành về mọi mặt, vươn tới các giá trị chân - thiện - mỹ, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ giáo dục, đào tạo và nghiên cứu khoa học. Đồng thời, trực tiếp góp phần chuẩn hóa các quan hệ xã hội của người giảng viên, xây dựng ý thức tổ chức kỷ luật và tinh thần đoàn kết thống nhất. Vì vậy, cần tập trung xây dựng các quan hệ văn hóa sư phạm mẫu mực, nhất là quan hệ giữa giảng viên với giảng viên, giảng viên với học viên, quan hệ giữa cán bộ quản lý với học viên.

Nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên quân đội nói chung và nâng cao năng lực giảng dạy cho giảng viên quân sự ở các nhà trường quân đội nói riêng là vấn đề rất quan trọng và cần thiết, nhằm đảm bảo mục tiêu, yêu cầu đào tạo. Do đó, đòi hỏi giảng viên quân sự phải kịp thời thích nghi với điều kiện mới, phát huy nỗ lực chủ quan của bản thân trong nâng cao năng lực giảng dạy, không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn, bản lĩnh chính trị và đạo đức nghề nghiệp để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của sự nghiệp giáo dục, đào tạo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- (1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.136.
- (2) Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 8 (2011), Nxb Chính trị quốc gia, tr.356.
- (3) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.158.
- (4) Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 6 (2011), Nxb Chính trị quốc gia, tr.46.